

УДК 811.135.1'282(038)(049.3)

Емил Царкомнику

**ЛИНГВИСТИЧКИ АТЛАС НА МЕГЛЕНОРОМАНСКИОТ ДИЈАЛЕКТ
ОД ПЕТАР АТАНАСОВ²**

Еден ваков монументален труд станува суштествен особено ако го имаме предвид фактот дека бројот на говорителите на мегленороманскиот дијалект, во селата од северна Грција, како и во Гевгелија и Хума, во Северна Македонија, драстично се намалил во првите две децении на XXI век. Собирајќи материјали во овие места, за да ги состави трите тома на *Лингвистичкиот атлас на мегленороманскиот дијалект*, материјали кои сами по себе, преку објавување, стануваат непроценливо богатство во поглед на мегленороманскиот дијалект, Петар Атанасов, и самиот со мегленороманско потекло и активен говорител на овој дијалект, успеал по една деценија напорен труд да го објави овој речник, слично на оној на Таке Папахаци што се појави во 1963 година за ароманскиот дијалект објавен во издание на Академијата на Народна Република Романија. И двата авторски труда, сработени самостојно, претставуваат работни инструменти неопходни за запознавањето на соодветните дијалекти, трудови што со право би можеле да бидат остварени од работни колективи на одредени академски институции во текот на повеќе години и со материјални средства доделени за такви истражувања.

Петар Атанасов е роден на 25 декември 1939 година во село Хума, Гевгелиско, од родители Мегленороманци; професионално се образувал на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје. Добил награди и академско признание за целата своја активност за промоција и зачувување на мегленороманскиот дијалект, за кој има објавено фундаментални трудови. Во оваа серија на трудови се вклопува и овој речник, посветен

² PETAR ATANASOV *Dicționarul dialectului meglénoromân actual. general și etimologic / Dictionnaire du dialecte méglénoroumain actuel, général et étymologique* (DDMA) București, Editura Academiei Române 2022, 1235 pgini +addenda, planșe + 1 hartă.

на мајчиниот јазик, за кого вели дека „до 30-тите години на минатиот век бил најмалку проучуван дијалект“. Оттогаш до денес, во период од 100 години материјалната состојба на Мегленороманците тотално се променила, доведувајќи го денес дијалектот на пат да згасне. младите го напуштат мајчиниот јазик, служејќи се со грчкиот и македонскиот јазик. Затоа, пишува авторот, „љубовта кон мајчиниот говор и преголемата тага поради сегашнава ситуација во која се наоѓа дијалектот, ме натераа да се посветам на неговото зачувување барем по писмен пат.“

Сè до наши дни недостасуваше речник на мегленороманскиот во вистинска смисла на зборот, односно речник што ќе обедини две компоненти: од една страна, тоа да биде комплетен и актуелен речник што ќе ја претстави денешната состојба на идиомот со бројните заемки од соседните јазици и, од друга страна, што ќе понуди податоци за потеклото на секој заглавен збор, т.е. да биде и етимолошки. Речникот на Петар Атанасов ги содржи овие две компоненти. Тој е општ, комплетен со најголем можен број влезни зборови и со бројни заемки од грчкиот и македонскиот јазик, што ќе рече, ја отсликува актуелната состојба на идиомот, а од друга страна е и етимолошки.

Таквиот потфат можеше да биде реализиран од автор што ги поседува потребните алатки, а тоа е да го владее добро јазикот, а знаеме дека тој е воедно и нативен говорител на мегленороманскиот и, од друга страна, неговото лексикографско искуство му помогна успешно да го обработи овој богат лексички материјал. Без да се навлезе во детали, на прв поглед се забележува дека модерните заемки од грчкиот и од македонскиот јазик се извонредно претставени. Покрај лингвистичката вредност за која треба да пишуваат колегите лингвисти, речникот е корисен и за мегленороманската заедница од Грција, Република Северна Македонија и Романија, но и за истражувачите од други области, како што се етнологите и фолклористите, кои се занимаваат со истражувањето на овие заедници. На крајот, во дополнението (Адденда) Речникот ни дава листа со машки и женски имиња, како и со имиња на семејства што се среќаваат кај Мегленороманците. Се дава и листа на топоними. Картата на местата што се наоѓаат во областа на границата меѓу Грција и Северна Македонија, објавена во трудот *Meglenoromâna astăzi (Мегленороманскиот денес)* е вклучена како анекс покрај фотографиите од овие села, кои прикажуваат пејзажи, фолклорни групи, информатори, стари икони пишувани на романски јазик, цркви, фамилијарни фотографии, стари и нови куќи итн.

Би можело да се констатира дека во Европа постојат повеќе мали идиоми на кои им се обрнува малку внимание. Мегленороманскиот е

дел од тие идиоми што ја имал среќата да биде претставен од еден негов говорител, проф. Петар Атанасов – еминентен лингвист. Со тоа, тој дава голем придонес не само за романската дијалектологија, туку и за македонската наука за јазикот. Овој труд сигурно ќе претставува репер, како за романските, така и за светските истражувачи, денешни и утрешни, во проучувањето на мегленороманскиот.